

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"א ניסן, ה'תשל"ז

חלק א – יוצא לאור לש"פ מצורע, שבת הגדול, י"ב ניסן, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

מרת חנה ע"ה

בהרה"ח ר' מנחם מאניש ע"ה

נלבי"ע יו"ד ניסן ה'תשע"ג

הרה"ת ר' מנחם מענדל ע"ה

בהרה"ח הרה"ת ר' חיים שאול ע"ה

נלבי"ע י"ג כסלו ה'תשס"ו

ברוק

ת' ני' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות צאצאיהם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

לכירה זו"¹⁴, שזהו עולם שיש לו בעה"ב, שהוא ה' אחד, והיינו, שהעולם יכיר ויכריז שיש בעה"ב בעולם ובו תלוי הנהגת העולם.

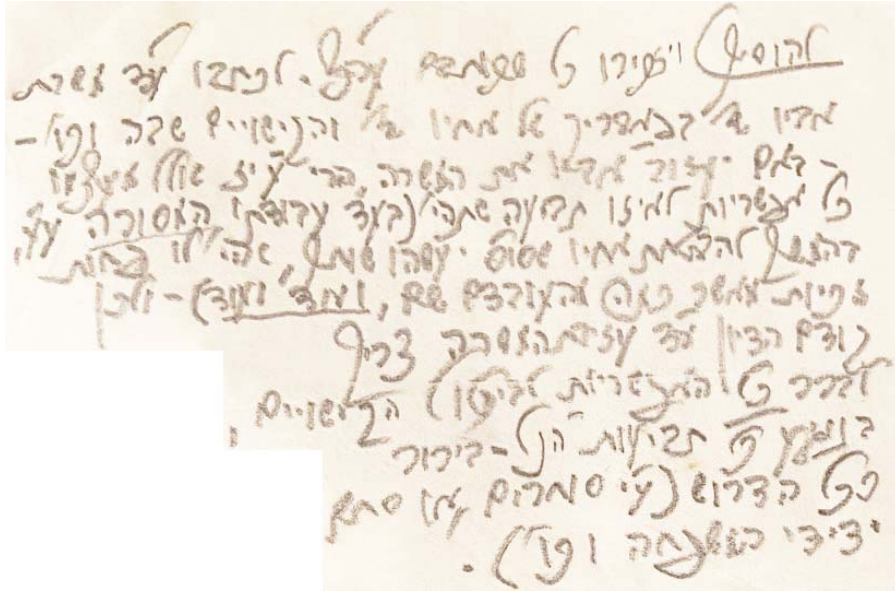
ומזה בא לאופן נעלה יותר — כמבואר בחסידות¹⁵ דיוק הלשון "א-ל עולם", ולא "א-ל העולם", שהעולם ואלקות אינם שני דברים, כך, שישנו עולם שיש לו ברירה אם לציית להקב"ה או לא, אלא כיון שקיום כל העולם כולו הוא עי"ז שהקב"ה בורא אותו מחדש מאין ליש בכל רגע¹⁶, הרי זהו כל מציאותו, ובמילא אין לו ברירה; כשהקב"ה רוצה — הרי הוא "א-ל עולם", היינו, שכל העולם נעשה התגשמות האלקות והוראה שיש אלקות, ובאופן שהאלקות היא המושלת, ועד לאופן שהעולם חדל להיות מציאות בפ"ע, אלא רק מציאות שממלאת את רצון הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹⁷.

כלומר: רצונו של הקב"ה שיהי' עולם תחתון שיהי' זקוק לכך שבני יבואו ויספרו לו שיש בעה"ב בעולם שזהו הקב"ה — שזוהי דרגא הכי תחתונה שיכולה להיות:

ישעי' אומר¹⁸: "ידע שור קונוהו וחמור אבוס בעליו". ואם שור וחמור יש להם ידיעה והכרה במקור פרנסתם, הרי בודאי שהעולם הי' צריך להרגיש ולהכיר בכך, כיון שלא זו בלבד שהוא ניזון מהקב"ה, אלא גם נברא על ידו, ובכל רגע, מאין ליש!

אלא שזהו אופן הכי נמוך בבריאה — תחתון שאין תחתון למטה הימנו¹⁹, עד שזקוקים להנהגת היהודי הראשון: "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם" — לילך לכל מקום שיכול להגיע אליו, ולהתחיל לומר ולהכריז, ללא מורא, שידעו, שמבלי הבט על מה שנראה שצריך להתחשב גם עם "כח" שאינו טוב (כיון שאין ברירה), הנה המעמד ומצב לאמיתו הוא להיפך — שתלוי לחלוטין היכן הוא הצדק, היכן היא הרוחניות והיכן נמצא הקב"ה.

ואז פועלים סוכ"ס בעולם שנעשה באופן שהקב"ה אומר עליו "באתי לגני"²⁰, היינו, שזהו מקום שבו הקב"ה מטייל להנאתו, בראותו ששם נמצאים וגדלים אנשים וברואים שגורמים עונג אמיתי — נחת רוח לפני שאמיתי ונעשה רצוני²¹.

18 ישעי' א, ג.

19 תניא שם.

20 שה"ש ה, א. וראה שה"מ תשי" ע' 111 ואילך.

21 תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי

ופרש"י פינחס כח, ח. ועוד.

14 ראה ב"ר רפל"ט.

15 ראה לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג.

16 ראה תניא שעהיוה"א בתחלתו.

17 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

[ב] בקראי התנאים שאביו שיי מציע – ובידעי המצב הפינאנסי והכלכלי במדינה זו, אפילו בעסקים שכבר קיימים שנים רבות, עאכו"כ כשרוצים להתחיל מחדש – תמהתי ביותר ונבהלתי שעדיין הם בספק הלקבל ההצעה! אפילו לדעתם שהאב אינו מתייחס כראוי ועוד גרוע מזה – האם בשביל זה יעמידו בסכנה מצבם (ודילדיהם שיי) הכלכלי? ובפרט **שברור** שבעסק חדש עד שירוויח כהתנאים הנ"ל יעברו **שנים רבות** אפילו כשִׁיראה הצלחה, כי כך הוא **טבע** מדינה זו.

לסגנון (או לתוכן) דברי האב שיי – כשִׁיראה (הבן) שאף שגם ע"ע עשה כדרוש, הרי עוד מוסיף בזה, ולא מפני המשכורת או מפני דרישות האב, כ"א מפני **שמתענין וביותר** בהצלחת העסק, וִיראה זה בפעולות וכו' – **בדרך ממילא** ישתנה סגנון הדברים וכו'.

כל השמות ואזכיר עה"צ.

ולהוסיף: לבטל הקשר ביניהם – **לעולם** יוכלו לעשות זה. וצריך לתת chance נוסף להקשר **וברצון טוב**.

[א' מני"א, היתש"מ]

[ג] קבלה. ויהא הנ"ל בהצלחה רבה וגדול השלום ובפרט בבני משפחה אחת וילדים (נכדים) בכלל. אזכיר עה"צ ולבשו"ט בכל עניניהם.

[ב] מצילום כתי"ק, על גליון מכתבו של המזכיר רי"ל גראָנער – בו מפרט (בהתאם להוראת רבינו דלעיל) את "התנאים בפרטיות – שהאב שיי מציע לו" (כנראה – כדי להחזירו לעסק), ומאידך, כותב גם טענת הבן – בנוגע ליחס אביו אליו – ש"אין האב רוצה להבין ואינו רואה שישתנה בזה" (דבר שלטענת זוגתו – גורם לדכדוך נפשו), ומציין, כי גם השליח במקומם "דיבר עם אביו עד"ז ולע"ע לא הועיל", וזוגתו של הבן אף מוסיפה "שהיא אינה יכולה להרשות לו להמשיך במצב כזה".

לבטל .. לעולם יוכלו כו': ראה עד"ז אגרת כ"ו סיון תשי"ט ("מובן שלכל לראש צריך לנסות בדרכי נועם ובשלום .. והרי הדרך השני' וועט מען קיינמאָל גיט פֿאַרשפּעטיקען"). ובכ"מ.

chance = סיכוי.

*

[ג] מצילום כתי"ק, על גליון מכתב משותף של האב והבן (וזוגותיהם) בתאריך זה – בו מודים לרבינו על הצעתו והתערבותו בענינם, ומודיעים כי חזרו להיות ביחד ומבקשים ברכת רבינו להצלחה.

קבלה: הוראה למזכירות – לשלוח להנמענים קבלה על הסכום ששלחו.

ג. וענין זה נדרש מאברהם אבינו לפעול בשעה שהי' נקרא "אברם העברי" ²², ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא (הי' לבדו) מעבר אחד" ²³, ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שלא הושפע מזה, להתיירא מההפחדה שיזרקו אותו לכבשן האש ²⁴, או אפילו להיות בפילת הרוח מזה ש"ליצני הדור" ילעגו עליו ²⁵ (כמובא בדברי חז"ל בנוגע לחייו של אברהם אבינו), ובודאי שלא לרצות לחקות את כל העולם – אלא אדרבה: בכל מקום שהגיע אליו, הביא עמו את ההודעה שהקב"ה הוא בעה"ב של העולם, ולכן לא שייך להתפעל; אם זהו דבר נכון, שהוא ציות להוראות שניתנו מהקב"ה – הנה אע"פ ש"אחד הי' אברהם", פועלת הנהגתו ש"וירש (זרעו) את הארץ" (כהסיום בנבואת יחזקאל ²⁶), היינו, שלא זו בלבד שהוא בעצמו לא משתנה כתוצאה מהשפעת העולם, אלא אדרבה: הוא מעמיד בנים ועם שכובש את כל העולם, מתוך הליכה בעקבותיו, תורותיו והוראותיו של אברהם אבינו.

ומבלי הבט על כמות הכח, אם הוא יותר חזק או יותר חלש – הנה מה שמביא לכיבוש העולם תלוי בכך שזהו דבר טוב, נכון וקדוש, שאז, הבעה"ב של העולם מוסר את העולם שיתנהל באופן המתאים לכך. ובשביל זה לא הוצרך למלחמות,

– המלחמות שערך היו קשורים עם לוט בן אחיו וכו' (כמסופר בחומש ²⁶); אבל הפעולה ד"ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם", לשנות ולהכין את העולם שיהי' ראוי ויוכל לקבל שישנו "אלקי עולם", לא היתה כלל באופן של מלחמה –

כי אם לעבוד עבודתו – מבלי להתעייף, והעיקר, מבלי להתיירא וליפול ברוחו מזה שהוא רק יחידי, וכל העולם הוא לעת עתה מהעבר השני – לילך בשם (הוראותיו של) הקב"ה להודיע לעולם שיש לו בעה"ב, "א-ל עולם".

ד. ואז אמר הקב"ה לאברהם אבינו – "ואברכה מברכך":

אפילו כפי שהעולם הי' בזמנו של אברהם אבינו – בודאי ימצאו בעולם אנשים שיברכו את אברהם, כיון שיכירו ויקבלו מה שאברהם אבינו מלמד בעולם, ועד שיברכו אותו על כך שהביא להם כל ההוראות והידיעות האלו.

25) תנחומא ופרש"י ר"פ תולדות. ועוד.

26) לך לך יד, יד ואילך.

22) לך לך יד, יג.

23) ב"ר ספמ"ב.

24) ב"ר פל"ח, יג. פרש"י נח יא, כח. ועוד.

ועל זה מבטיח הקב"ה "ואברכה מברכיך", שהוא בעצמו יברך את כל אחד, יהודי או אינו יהודי, שיברך את אברהם אבינו.

ה. וכמדובר כמ"פ שהתורה היא נצחית²⁷, ונצחית בתור הוראה לבנ"י בכל המקומות ובכל הזמנים, כך, שאין זה רק סיפור אודות אברהם אבינו, אלא הסיפור הוא כדי ללמוד מזה "תורה" והוראה:

כל אחד מישראל, בכל מקום שנמצא, הרי בודאי שנמצא שם בתור נכדו של אברהם אבינו, ולכן עליו להמשיך וליישם שם את השליחות שהתחיל אברהם אבינו — לפעול הענין ד"א-ל עולם", שהעולם ואלקות הם ענין אחד.

וביכלתו של כל אחד מישראל, איש או אשה, קטנים או גדולים, למלא זאת בדרכי נועם ובדרכי שלום — אם רק יקבלו עליהם, מבלי להתירא מפני נסיונות וקשיים כו', ואז בודאי יוכלו למלא את השליחות בשמחה ובטוב לבב.

וכיון שתמיד ישנם כאלו שמכירים את הנחיצות של היהדות האמיתית ושל כל הענינים שעבורם מוסרים בנ"י את עצמם, ועד שמברכים אותם (כמו אלו שברכו אז את אברהם אבינו) — מבטיח הקב"ה "ואברכה מברכיך", שכל אחד ואחת מבאי עולם שמברכים יהודי, מובטח לו שהקב"ה בעצמו יברך אותו, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"²⁸, בלי מדידה והגבלה, ובאופן שיומשך גם בפשטות, שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"²⁹.

ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לברכה שיהודי אחד מברך יהודי נוסף, והברכה היא בשמחה ובטוב לבב, ובפרט כשהברכה היא בחודש שנקרא "חודש של גאולה"³⁰, שבכל החודש נגאלים מכל עניני גלות ובלבולים (אם רק מכינים את הכלים הנכונים) — הרי זה יותר יקר ויותר נחוץ, וחל על זה במדה יתירה (בבלי-גבול גופא) קיום הבטחה והיעוד "ואברכה מברכיך".

ו. ומזה מובן שכל האמור לעיל חל בנוגע להזדמנות זו, שכו"כ מבנ"י התנתקו מעניניהם והקדישו מזמנם כדי לברך יהודי, כל אחד לפי ברכתו ולפי הבנתו וכו' — שבודאי תקויים בכל אחד מהם ובכולם יחד, בברכת הרבים, הבטחת וברכת הקב"ה "ואברכה מברכיך".

(29) שבת סג, א. וש"נ.

(30) שמו"ר פט"ו, יא.

(27) תניא רפ"ז. ובכ"מ.

(28) נוסח ברכה הג' דברכהמ"ז.

אחיו ש"י והקישויים שבה וכו' — באם יעזוב אביו את המשרה, הרי עיי"ז שולל מעצמו כל אפשריות לאיזו תביעה שתהי' (בעד עבודתו המסורה ע"ע, בהמשך להבטחת אחיו שסו"ס יעשהו שותף, שהי' לו פחות זכויות מאשר כמה מהעובדים שם, ועוד ועוד) — ולכן קודם הדיון ע"ד עזיבת המשרה צריך לברר כל האפשריות לביטול הקישויים, בנוגע כל תביעות הנ"ל — בירור ככל הדרוש (ע"י סוחרים, או סתם ידידי המשפחה וכו').

ג.

[כ"ז תמוז, ה'תש"מ]

[א] כדאי להשתדל ככל האפשרי (ע"י ידידים משותפים) שיתווכו בינו ואביו ש"י באופן שיוכלו להמשיך ביחד כמו ע"ע — וגדול השלום וכו' ועוד כו"כ טעמים. ויגעת ומצאת.

באם אי אפשר בשום אופן — קדימה להסתדרותו בעיר שיש לו מכירים וקשרים וכו'.

אזכיר עה"צ.

[הוראה למזכירות]

מה הם התנאים בפרטיות — שהאב ש"י מציע לו?

* * *

מצב פרנסתו של אביו והקישויים שבה, כי זה שנים רבות שעובד במסירות רבה בבית החרושת שבבעלות אחיו הצעיר (— דודו של הנמען), אמנם, למרות שלפני כעשור הבטיח לו אחיו הנ"ל שיעשהו שותף בעסק — הנה לא זו בלבד שאינו מקיים את הבטחתו, אלא עוד זאת, משלם לו שכר מועט תמורת השעות הרבות והעודפות אותם משקיע יותר מכל עובד אחר, שולל ממנו הטבות להם זכאים שאר העובדים, ואף מצר את צעדיו עד לכדי עלבונות קשים; ושואל את רבינו — בשם הוריו — אם כדאי להם, למרות הקישויים הכרוכים בהעתקה ממדינה למדינה, להעתיק למדינה אחרת שם יש לו ידידים שיכולים לסדר לו משרה במקום, או, לחילופין, לחפש לו משרה חדשה במקום מגורו. — את הבא להלן (— שתורגמה לאנגלית ע"י המזכירות) הורה רבינו להוסיף לאגרת ברכת החג (באנגלית — שנשלח לכו"כ) בתאריך זה. ויזכירו כל שכותבם עה"צ: בשולי אגרת הנ"ל, לפני תרגום תיבות אלו — נכתב בפסקא בפ"ע (באנגלית): מאשר הנני קבלת מכתבו מיום ב' ניסן והקודמיו.

ג.

[א] מצילום כתי"ק, על גליון מכתב השואל בתאריך זה — בו כותב ע"ד עבודתו בעסקו של אביו, ודרדור היחסים שביניהם כו' עד לנקודת שבירה, ומבקש ברכת והדרכת רבינו. וגדול השלום: ראה ספרי נשא ו, כו. מסכת דרך ארץ זוטא פרק השלום. רמב"ם הל' חנוכה בסופן. ועוד.

ויגעת ומצאת: מגילה ו, ריש ע"ב.

ובנוגע למקבל הברכה (שבגללו נעשה כל הענין), שגם הוא צריך להביע ברכתו — דאף שעיקר השכר הוא "ואברכה מברכך" שמברך אותם הקב"ה, הרי גם אצלו יש רגש עמוק של הכרת תודה לאלו שהקדישו מזמנם והתאספו כדי לברכו (או ע"י מכתב וכיו"ב) — הנה כאשר אין אפשרות להביע את הברכה לכל אחד בפ"ע, הרי אדרבה, בשעה שנמצאים עשרה מישראל שאז "שכינתא שריא"³¹, ומה גם שישנם כמ"פ עשרה, בלי עין-הרע, ובפרט כשנמצאים במקום קדוש, ביהכנ"ס שבו מתפללים וביהמ"ד שבו לומדים — הרי זו עת רצון ומעמד של רצון למסור את ההודעה והברכה לכל אחד ואחת בפ"ע ולכולם ביחד, עבור הברכות והאיחולים, שאצל כאו"א תקויים במילואה הבטחת וברכת הקב"ה "ואברכה מברכך", וכאמור לעיל, "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה".

וכיון שהדבר נעשה באופן של שמחה וטוב לבב, ובחודש הגאולה, ולאחרי שבת הגדול, בסמיכות לימי "זמן חרותנו" — הרי זה יומשך באופן ששמחה פורץ גדר³², למטה מעשרה טפחים, בכל הענינים שכל אחד מצטרך להם, ובאופן שהוא יותר מן המדה, בבני חיי ומזוני רויחא, הן ברוחניות והן בגשמיות, הן בגשמיות והן ברוחניות.

ובענין שהזמן גרמא — להתכונן לחג הפסח כשר ושמח, "זמן חרותנו", בימים האחרונים של הגלות, ולקיום הבטחת הקב"ה "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל"³³, שבקרוב ממש יגאל הקב"ה את כל אחד מאתנו, בתוך כלל ישראל, ואת כולם ביחד, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ונלך לארצנו הקדושה, "ארץ אשר .. עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה"³⁴, ושם יבנה משיח מקדש במקומו³⁵ — ביהמ"ק השלישי שכבר עומד מוכן³⁶, "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים"³⁷, ונקיים את כל המצוות של חג הפסח, וכן ההכנות לזה שהתחלתן מ"בעשור לחודש"³⁸, משבת הגדול, וכל זה — מתוך שמחה וטוב לבב, ובקרוב ממש.

* * *

(31) סנהדרין לט, א. (36) פרש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א. ועוד.
 (32) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.
 (33) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר שם.
 (34) עקב יא, יב.
 (35) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 (36) הגש"פ ברכת "אשר גאלנו" — מפסחים קטז, ב (במשנה).
 (37) בא יב, ג.
 (38) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

הוספה

א

בי"ה. ג' ניסן תשי"ד
 ברוקלין

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
 מוה"ר יצחק מאיר שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מימי המילואים, בו כותב אודות העזבון מ... ע"ה, שהי' בזה פס"ד, אשר מכמה סיבות לא בא עד עתה לפועל.

והנה בינתים ביקר אצלי הו"ח אי"א נו"נ מוה"ר ..., וכפי שראיתי מדבריו, הנה אין דעתו כלל וכלל לנהל העסק. והנה איני יודע אם יש ביד הני"ל לסוג אחר, אבל, לאידך גיסא, מסופקני אם עסק בע"כ כגון דא, אם תהי' מזה איזה תועלת. בכל אופן אמרתי ל... שי', שבמצב כזה, הרי על כל האחים לבקש את הבי"ד להתאסף עוה"פ, ויציע לפניהם טעמיו ונמוקיו, ובטח גם האחים מצדם יבואו באיזה הצעות. ואז עליהם להשמע לפס"ד הבי"ד בזה. וכן הוספת, שמפני כמה טעמים והעיקר מפני שלום אחים — כדאי שיעשו זה בהקדם. והבטיחני לבוא בקשר עם כתי"ר מתאים לכל הני"ל.

בכבוד ובברכה לחג המצות כשר ושמח לכת"ר ולכל המסתופפים בצלו — שיחיו

מ. שניאורסאהן

ב

[י"א ניסן, ה'תשכ"ו]

ויזכירו כל שכותבם עה"צ. לכתבו ע"ד משרת אביו שי' בפאבריק של

א

מצילום האגרת.

מוה"ר יצחק מאיר שי' הכהן: רפפורט, ברוקלין. אגרת נוספת אליו — אג"ק חכ"א אגרת ד'תתקצח.
 שהי' בזה פס"ד: ראה גם אג"ק שם (ד' שבט תשי"ד): "מאשר הנני קבלת העתק הפס"ד כו".

ב

מצילום כתי"ק, על גליון מכתב השואל מיום ב' ניסן תשכ"ו — בו כותב (באנגלית) אודות

ז. נזכר לעיל שנמצאים בחודש ניסן, שנקרא "חודש של גאולה", כדאיתא במדרש³⁰ עה"פ³⁹ "החודש הזה לכם", "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו (סדרים מסויימים, וכיניהם גם) ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו (עוד לפני מ"ת, ואפילו לפני שבני" באו למצרים) קבע בו ראש חודש של גאולה", שקאי על חודש ניסן. והענין בזה:

"החודש הזה לכם" — נאמר בשעה שבני" היו במצרים, שהיתה גלות קשה יותר מכל שאר הגלויות, ועד שהתורה אומרת ש"כל המלכיות נקראו על שם מצרים, על שם שהם מצירות לישראל"⁴⁰, והיינו, שכאשר מוצאים באיזה מקום יהודי שיש לו קשיים ודברים לא טובים, הנה באיזה מלכות ומשטר שיהי', הרי זה נקרא "על שם מצרים", שמזכיר על הגלות הראשונה והחזקה ביותר — "מצרים".

ואעפ"כ, עוד לפני שבאה הגאולה, כבר בר"ח ניסן, נאמר "החודש הזה לכם", ומשה אומר לבני" שזהו חודש של גאולה, כיון שכל בני", "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו בבנותינו"⁴¹, יצאו ביחד בכת אחת מגלות מצרים.

והגע עצמך:

בני" נמצאים עדיין בגלות מצרים, במעמד ומצב שאפילו עבד אחד לא הי' יכול לברוח ממצרים⁴², ופרעה ושריו אומרים בהחלטיות שבשום אופן לא ישחררו את בני".

ועד כדי כך, שאפילו "בעשור לחודש", שנשאר ארבעה ימים ספורים ליציאת מצרים, וכבר הי' הענין ד"למכה מצרים בבכוריהם"⁴³, שהיו מצריים שהעמידו את חייהם בסכנה בדרשם מאבותיהם שלטובת פרעה ושריו עליהם לשחרר את בני" מהגלות — עמד פרעה בתוקף שלא לשחרר אותם.

ותוקף זה לא הי' באופן מדומה, אלא כפי שהתורה מעידה שעד לרגע שבני" יצאו ממצרים, בחמשה עשר בניסן, "בעצם היום הזה"⁴⁴, "בחצי היום"⁴⁵, הי' סדר שלטון ומשטר המדינה באופן שאפילו עבד אחד לא הי' יכול לברוח משם.

המצוה של "זמן חרותנו" — אכילת מצה ושתיית ד' כוסות וכו' — באופן הראוי לקיום המצוה, שקשור עם מעמד ומצב הגוף. ולכן:

ח"ו לצאת י"ח עם חירות ברוחניות בלבד; צריך להתפלל — ואכן מתפללים — ג"פ בכל יום ולומר: "ותחזינה עיננו בשוכך לציון ברחמים", שהכוונה בזה היא כפשוטה;

אבל ביחד עם זה צריך לידע שעוד בימי הגלות האחרונים כל יהודי הוא בן חורין באמת לאמיתו, כיון שמאז מ"ת אמר הקב"ה לכל אחד מישראל אחת ולתמיד "הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים"¹³⁴, "עבדי הם, ולא עבדים לעבדים" (כפי שמביא רש"י¹³⁵ לבן חמש למקרא),

וכאשר יש אח"כ הענין ד"מפני חטאינו", אזי הולך הגוף בגלות, אבל לא בעבדות, כיון שגם בגלות הוא בן חורין, אלא שזהו באופן ש"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"¹³⁶, ומתנהג ע"פ הוראות התורה, שאז יש לו חירות אמיתית,

וחירות זו מוליכה אותו סוכ"ס לצאת גם מהגלות, דכיון שלומד תורה, הנה ה"לימוד מביא לידי מעשה" שמקיים מצוות, החל ממצות התשובה, ו"ישראל עושין תשובה"⁴⁸, "ומיד הן נגאלין"⁴⁹, שנעשה הענין ד"חרותנו" בתכלית השלימות — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

(136) אבות פ"ו מ"ב.

(134) יתרו כ, ב.

(135) משפטים כא, ו.

(39) שם, ב. (43) תהלים קלו, יו"ד. וראה שו"ע אדה"ז

(40) ב"ר פט"ז, ד. או"ח רסת"ל. וש"נ.

(41) שם יו"ד, ט. (44) בא יב, מא.

(42) מכילתא יתרו יח, יא. פרש"י שם, ט. (45) פרש"י האוינו לב, מח.

שזהו ענין בעבודת ה' ששייך ללומדי התניא, אלא גם] בשו"ע שלו בהלכות תלמוד תורה¹²⁸ (שנדפס עוד לפני הדפסת התניא), שזהו"ע של פסקי הלכות, שהוא דבר השווה לכל נפש, ומביא זאת בשם "חכמי הקבלה", שנקראים "חכמי האמת", היינו, שזהו דבר אמיתי, שכל אחד מישראל, באיזה מעמד ומצב שנמצא בהוה, בודאי יעשה תשובה ויתאחד עם הקב"ה, עי"ז שתתעורר אצלו ה"נפש השנית בישראל" שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"¹²⁹, כך, שהניצוץ חוזר להתקשר ולהתאחד עם האבוקה],

אזי "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"¹³⁰, ומתבטלים החטאים, ואז מוציאים אותו מהגלות כפשוטה, ואז הוא מוכן לכך — כיון שעומד במעמד ומצב של חירות, שאינו מחקה את האינדיהודי, ואינו רודף אחריו.

כב. ושני קצוות אלו מודגשים ביותר כשבאים ל"זמן חרותנו":

איתא בשו"ע¹³¹, וכן הוא מנהג ישראל, שב"זמן חרותנו" מעמידים על השולחן כלים יקרים, כלי כסף וכלי זהב, בתור סימן ובשייכות לקיום המצוה לנהוג "דרך חירות".

ויתירה מזה: בשעה שיושב לאכול, ואוכל מאכל טעים לכבוד יו"ט — לא די בכך, אלא צריך גם לאכול "דרך חירות", באופן שיתבטא במעמד ומצב הגוף — "כולנו מסובים"¹³². והיינו, שנוסף על עניני החירות שמצד הנשמה, כמו קידוש, ברכה ואמירת ההגדה, ובקול רם (כמ"ש בסידור האריז"ל¹³³), יש צורך שענין החירות יתבטא גם בהנהגת הגוף, שזהו ענין האכילה דרך הסיבה, שאין זו פעולה ששייכת לנשמה, אלא הגוף הוא במעמד ומצב של הסיבה.

והיינו, שרצונו של הקב"ה שהחירות והטוב יהיו הן אצל הנשמה והן אצל הגוף (כנ"ל סי"ח), אלא שההתחלה היא מהנשמה, מהחירות הרוחנית, אבל אח"כ צריך להמשיך זאת גם בנוגע לגוף — שהרי צריך לעשות דירה לו ית' בתחוננים, בדברים תחוננים, החל מהגוף שהוא למטה מהנשמה — שהגוף ישתחרר מבלבולים גופניים ותאוות גופניות, והגוף ישב "דרך הסיבה", ואז נעשית חירות אמיתית, והוא מקיים את

(128) פ"ד סה"ג.
 (129) תניא רפ"ב.
 (130) קידושין מא, א. ועוד.
 (131) ראה שו"ע אדה"ז א"ח סתע"ב ס"ו. וש"נ.
 (132) ראה שם ס"ז. וש"נ.
 (133) בהגש"פ בתחלתה.

ואעפ"כ, מיד בר"ח ניסן, כאשר בני" שמעו ממשה בשורת הגאולה, נאמר⁴⁶ "וילכו ויעשו בני ישראל גוי", ומפרש רש"י: "וכי כבר עשו, והלא מראש חודש נאמר להם? אלא מכיון שקבלו עליהם, מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו", והיינו, שקבלת ההחלטה מתוך תוקף הוודאות בקיום דברי הקב"ה ע"י משה רבינו היתה באופן שמצדם נעשה כבר כל הענין, ולכן נכתב בתורה "וילכו ויעשו", שכבר נעשה הדבר בר"ח ניסן. וכאמור לעיל — גם ענין זה אינו סיפור לשם סיפור, אלא זוהי "תורה" והוראה:

כשיהודי צריך לעמוד באופן המתאים ל"זמן חרותנו", ונודע לו שיש מחר אסיפה של 140 גויים באו"ם וכיו"ב באופן ש"רגשו גויים ולאומים יהגו ריק... על ה' ועל משיחו"⁴⁷ — אזי אומרים לו: אין לך מה להתפעל, כיון שאתה נמצא בחודש ניסן, שהוא חודש הגאולה!

אלא שעליך לעשות בדרך הטבע מה שתלוי בכך כדי שלא יהיו קשיים מהגויים, החל מהענין ד"ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם"⁴⁸; לא סתם להכריז: אצא לרחוב ואראה שיש לי כך וכך מאות ואלפים וכו' שיכולים לצעוק בקול גדול; לצעוק — אינה העצה; העצה היא — כשצועקים בקול גדול ענין של צדק ויושר וקדושה, שזהו ענין "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם".

ולכן: מבלי הבט על המעמד ומצב שבו נמצאים ביום זה, הרי כיון שישנה ההבטחה ש"הבטיחה תורה", תושב"כ ותושבע"פ, ש"ישראל עושין תשובה"⁴⁸, "ומיד הן נגאלין"⁴⁹, שודאי הדבר שבנ"י פונים ("גיבן זיך אַ קער") להקב"ה, ומיד מוציאים הקב"ה מן הקצה אל הקצה, מהחושך כפול ומכופל של הגלות הכי קשה אל הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי גלות — צריך כל אחד מישראל, הן "בנערינו" הן "בזקנינו" הן "בבנינו" והן "בבנותינו", להיות בוודאות כאילו כבר נעשה הדבר בפועל, וצריך רק שיעברו רגעים אחדים אלו — ע"ד שהי' בזמן ההוא, ב"ימי צאתך מארץ מצרים"⁵⁰, שנאמר להם בר"ח ניסן, ובחמשה עשר בניסן יצאו "ביד רמה"⁵¹.

ח. וענין זה צריך לפעול אצל אדם, יהודי, שלא שמע בעצמו ממשה רבינו, אלא מאמין באמונה שלימה שכל מ"ש בתושבע"פ הרי זה

(46) בא שם, כח.
 (47) תהלים ב, א"ב.
 (48) סנהדרין צו, ב.
 (49) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.
 (50) מיכה ז, טו.
 (51) בשלח יד, ח.

תורת אמת, ועאכו"כ מ"ש בתושב"כ ביחד עם הביאור בתושבע"פ, ואעפ"כ דורשת ממנו תורת אמת שיהי' בשמחה מצד חודש הגאולה, כאילו כבר נגאל; ולא באופן שיעמיד פנים כאילו הוא שמח, אבל אין זו שמחה אמיתית, אלא ככל הענינים שדורשת תורת אמת, שיהודי יכול ליישם זאת במלוא האמת.

ובמילים אחרות:

הוא יודע שנמצאים בגלות, ויודע במלוא הוודאות שזהו עדיין לפני "אתחלתא דגאולה"⁵², ואדרבה, כפי שהובאה הדוגמא מטבע חשכת הלילה, שברגעים האחרונים, לפני שמתחיל להאיר, מתגבר החושך יותר מכפי שהי' לפני⁵³, וכך רואים שחושך הגלות בימים אחרונים אלו הוא כפול ומכופל בחוזק גדול יותר מהחושך שהי' בימים ושנים שלפני⁵⁴, ואין כאן המקום להאריך בדבר הקשור עם צער ומורא.

ואעפ"כ אומרים לו, שכיון שהגיע ר"ח ניסן, עליו לדעת שזהו "חודש הגאולה"; וכיון שביום שלפני⁵⁵ הי' שבת הגדול, שקבעוהו לדורות (כדברי רבינו הזקן⁵⁶), שבבוא שבת הגדול בכל דור אזי "נס גדול" הי' שם, והוא התחלת הגאולה והניסים של יצי"מ (כמ"ש רבינו הזקן בסעיף השני); ועאכו"כ כשנשארו רק שלשה ימים לפני פסח ועליו להתכונן ל"זמן חרותנו" — צריך להרגיש את עצמו במצב של חירות, וחירות אמיתית, כמו שכבר נפעלה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

וביחד עם זה, עליו לדעת גם שח"ו לומר שהמצב עכשיו הוא גאולה; אפילו כשנמצא במדינה שמניחים אותו חפשי ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולחיות כמו יהודי, ולהנהיג כל עניניו במלוא החופש, מבלי לחלק בינו לבין אינו יהודי (במקום שכך הוא המצב) — הנה ביחד עם זה עליו לדעת שנמצאים בגלות; כל זמן שאינו שב לארצנו הקדושה ע"י משיח צדקנו, שיבנה ביהמ"ק במקומו, הרי זה גלות הכי עמוק וקשה, אלא שבגלות גופא עושה לו הקב"ה קל יותר, כדי שיוכל לנצל את כל אפשרויותיו בכיוון הנכון, ועי"ז — למהר את ביאת משיח, שעל ידו תהי' "אתחלתא" ואח"כ ההמשך ועד לגאולה האמיתית והשלימה.

וכאן שואל יהודי שאלה: איך יש ביכלתו לעשות שני הדברים —

52) ראה גם תרצ"ט ס"ע 316 ואילך [ע' 360]. ועוד.
53) בשו"ע שם.
54) בשו"ע שם.

55) ראה גם
56) ראה אוה"ת במדבר ע' מד. סה"ש

מרמה את אלקיו שלו, ובידעו שהקב"ה יודע שהוא יהודי, ואעפ"כ רוצה להתנהג כמו אינו-יהודי, הרי עאכו"כ שאי אפשר לסמוך עליו בענינים ארציים שבין אדם לחבירו וזולתו —

וכאשר משתחרר מעבדות זו — אזי הוא בחירות אמיתית, ולאח"ז באה גם החירות כפשוטה.

כא. וזוהי ההדגשה גם בנוגע לקצה השני:

ישנם הטוענים, שכיון שטוב לו ברוחניות — למה צריך להיות להוט ולרדוף אחר הגאולה כפשוטה? לא איכפת לו להשאר במצרים, כיון שמניחים לו ללמוד תורה לקיים מצוות, ולחנך ילדים בדרך התורה והמצוה וכו'.

ועל זה אומרים לו: לא! רצונו של הקב"ה שהגוף ישתחרר מהגלות, וגוף יהודי יכול להשתחרר מהגלות כאשר הוא נמצא ב"ארץ אשר... עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", אבל באופן שבא לשם ע"י משיח צדקנו, וכידוע לשון רבותינו נשיאינו¹²³: "לא מרצונו הלכנו בגלות וכו' הקב"ה יוציא אותנו מהגלות",

וכפי שאומרים בתפלה — גם בחג הפסח, "זמן חרותנו": "מפני חטאינו גלינו מארצנו", וכשמחליט שצריך לבטל את החטאים,

[שהרי "אע"פ שחטא ישראל הוא"¹²⁴ — לא רק שנקרא בשם "יעקב", מלשון עקב (ורגל), אלא נקרא בשם "ישראל", אע"פ שחטא, ועד שענין זה נאמר בגמרא בנוגע למי שחטא בעבירות חמורות שפגעו בכלל ישראל, ואעפ"כ יש לו גם את התואר "ישראל", שפירושו בפשוטו של מקרא — ע"ש "שרית עם אלקים (מלאכים) ועם אנשים ותוכל"¹²⁵, היינו, שיהודי זה שנמצא במעמד ומצב שחטא, אומרים לו, שיש בכחו, אם רק ירצה באמת, להתמודד עם כל האנשים ועם כל המלאכים שמסביבו באופן ד"ותוכל", כיון שהולך בכחו של הקב"ה, שהוא בעה"ב על "אלקים" (מלאכים) ועל "אנשים" ועל העולם כולו — "בעל הבית לבירה זו"¹²⁶.

וכאמור, על זה ש"ישראל הוא" — אינו בעה"ב, ויתירה מזה, בודאי שסופו לעשות תשובה, כמ"ש¹²⁶ "כי לא ירח ממנו נדח", כפי שמביא רבינו הזקן [לא רק בתניא¹²⁷, שעל זה יכולים להתווכח ולומר

123) ראה סה"ש תרפ"ז ס"ע 169. וש"נ.
124) סנהדרין מד, רע"א.
125) וישלח לב, כט.
126) ע"פ שמואל-ב יד, יד.
127) ספ"ט.

וכאשר הוא בעצמו נמצא בחוץ, רואה האינדיבידואל שבימים ששי לפנות ערב הוא נועל ומשאיר באמצע את כל המסחרים והולך, וכששואל אותו: מהי המהירות? הרי יש עוד כו"כ שעות עד יום ראשון? — עונה לו: מה זה יום ראשון? — אצלי מתחיל עכשיו שבת, "באתה שבת באתה מנוחה"¹¹⁸. וכששואל אותו: מה יהי עם המסחר? עונה, שיש לו דין בשו"ע¹¹⁹ שבבוא שבת אזי "כל מלאכתך עשוי", כך, שממה נפשך: אם יצטרך להרוויח את הכסף — אזי ירוויח או ביום ששי לפני הדלקת הנרות, או ביום ראשון בבוקר או במוצאי שבת לאחר הבדלה; ואם לא יקרה הדבר — הרי זה סימן שאין זו "מלאכתך", היינו, שכסף זה אינו שלו, ואינו יכול להשאיר ברשותו, כך, שמוטב שלא יצטרך להתעסק עמו, שאז יתכן שיצטרך להשתמש בו עבור ענינים בלתי-רצויים.

והמענה לזה — כמדובר לעיל שעיקר החירות תלוי בחירות הפנימית מהפחד מפני אינם יהודים (ויתירה מזה, מהפחד מענינים שאינם יהודים), לדרוך אחריהם ולחקות אותם, ולנסות לשאת חן בעיניהם ע"ז שלא יכירו שהוא יהודי,

— יש לזכור שבתורה נאמר שכל אחד מישראל שייך ל"גוי קדוש"¹²⁰; בין אם הוא רוצה או שאינו רוצה — כך ברא אותו הקב"ה, ואין ביכלתו לשנות זאת. — בנוגע להנהגתו ניתנה לו בחירה, כמ"ש¹²¹ "ראה נתתי לפניך גוי את החיים ואת הטוב וגו'" (או את ההיפך), ואח"כ רוצים שיהודי ישתמש בשכלו והבנתו וכחותיו, להראות שהוא ראוי להיות "בנים אתם לה' אלקיכם"¹²², כיון שמקיים "ובחרת בחיים"¹⁰⁵ — "ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם חיים כולכם היום"¹⁰⁶, אבל הבחירה שניתנה לו היא בנוגע למעשה ודיבור ומחשבה שלו, ואילו בנוגע לעצם מהותו — הנה אם הוא נולד יהודי, או נתגייר כהלכה, כן יקום, ושוב אינו בעה"ב על עצמו; הקב"ה הוא נצחי, וכך עשה את כל אלו שמתקשרים עמו שכל אחד מישראל הוא נצחי;

ואדרבה: הגוי מכיר שהוא יהודי, וכאשר מתחפש לאינדיבידואל, ורוצה לחקות אותו ורודף אחריו, ורוצה להכנס לדו-שיח בין-דתי ("אינטרפעטי דיאלאג") וכיו"ב, עם כל הצרות-צורות ל"ע — מרגיש הגוי שהוא מרמה אותו ואינו יכול לסמוך עליו, ובמכ"ש וק"ו: אם הוא

לידע ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו"⁵⁵, ואעפ"כ, החל מר"ח ניסן, ועוד יותר לאחרי שבת הגדול, וככל שהולך ומתקרב לחג הפסח — יורגש אצלו באמת שזהו "זמן חרותנו"!

ט. והמענה לזה — כמדובר ריבוי פעמים, ונחזור עכ"פ נקודת הדברים:

חירות אמיתית של אדם — תלוי במדה קטנה ביותר בענינים חיצוניים, בתנאים ודברים שמחוץ ממנו, ובעיקר תלוי הדבר ברגש ובהנהגה שלו.

יהודי הי' יכול להיות בארץ מצרים עם עבודת פרך, ובבואו לביתו הי' יכול להרגיש שבעה"ב היחידי שלו הוא הקב"ה, ומה שפרעה מלך מצרים יכול להכריחו בעבודת פרך — אין זה הכרח של פרעה מלך מצרים, אלא הקב"ה משתמש בו כגרון ביד החוצב בו, והיינו, שכאשר הקב"ה רוצה לנסות יהודי אם יש ביכלתו לעמוד בנסיון, ה"ה לוקח גרון, מטה או שוט, ובוחר ורואה שהוא עומד ביהדותו.

ובדוגמא שמצינו שכאשר גורם לעצמו צער ומגביל את עצמו, אין זו הגבלה אמיתית, כיון שהדבר תלוי בו; הוא בעצמו החליט — מאיזו סיבה שתהי' — להתאפק מלמלא רצונו, אבל הוא נשאר בן חורין, ובכל רגע יש ביכלתו לשנות את החלטתו, ואז יוכל לילך לאן שרוצה ולעשות כל מה שרוצה, ואין זה אלא שעכשיו הסתגר במקום מסויים ועבודה מסוימת, אבל בו הדבר תלוי, שבכל רגע יכול לשנות זאת, ואז נרגש אצלו באמת שאין זו עבדות, אלא זהו ענין של חירות.

וכן הוא בנוגע לענין הגלות:

כיון שישנה הבטחה שביאת המשיח תהי' "היום אם בקולו תשמעו"⁵⁶ (כסיפור הגמרא במסכת סנהדרין⁵⁷), הרי הדבר תלוי בהנהגתו של יהודי, שכאשר מחליט ומתחיל להתנהג באופן ש"בקולו תשמעו", ובלשון הרמב"ם⁴⁹: "לעשות תשובה" — אזי "מיד הן נגאלין", ולכן, אין זה גלות אמיתי; זהו ענין של הסתר, כדי לנסות ולבחון יהודים, שאינם מתייראים, אלא אוחזים בהקב"ה וביהדות, כך, שבידם מונח ה"מפתח" לבטל את כל הגלות.

ואפילו כשמאיזו סיבה שתהי' לא נפעל הדבר — הנה גם בשעה

(118) ראה ב"ר פ"י, ט (ובפ"י מת"כ). סכ"א. וש"נ.

פרש"י בראשית ב, ב. מגילה ט, א (ד"ה ויכל). תוד"ה חצבה — סנהדרין לח, א.

(120) יתרו יט, ו.

(121) נצבים ל, טו.

(122) פ' ראה יד, א.

(119) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סש"ו

(57) צח, א.

(55) נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

(56) תהלים צה, ז.

שיהודי נמצא בגלות, יודע הוא — בלשון הידוע של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע⁵⁸ — שהנשמה לא הלכה בגלות, ואף אחד אינו בעה"ב עלי, ולכן, בעיני יהדות אין הגלות יכול לשנות מאומה, כיון שהם עיני הנשמה, אלא שהנשמה מיישמת זאת ע"י הגוף, ופועלת בחייו שהעיקר היא הנשמה והטפל הוא הגוף.

ואז הוא תופס שנמצא במצב של חירות, כיון שעיקרו לא הרגלים אלא הראש והלב, שבהם שולטת הנשמה, ולכן עומדים הם במצב של חירות, כיון שהנשמה לא הלכה מעולם בגלות.

ואכן רואים גם בפועל, שיש אנשים שהיו במצב נורא, ל"ע, אך כשהחליטו בעצמם שלא יתחשבו עם החיצוניות, אלא יתקשרו עם דברים נצחיים, תורה נצחית ומצוותי עליהם נאמר⁵⁹ "וחי בהם", הנה אפילו בהיותם ב"מחנות הריכוז", ל"ע, הרגישו בעצמם חירות שאין למעלה הימנה.

ולאידך גיסא מצינו, שיש אנשים שהיתה להם האפשרות לעשות כל מה שרוצים ללא הגבלות, ואעפ"כ חיו את חייהם במצב של עבדות הכי גדולה והכי נמוכה שיכולה להיות.

י. ויש להביא דוגמא:

ובהקדם — שידועה הוראת הבעש"ט⁶⁰ שכל דבר שיהודי שומע או רואה אינו במקרה, אלא בהשגחה פרטית; הקב"ה זימן לו לראות או לשמוע זאת, כדי שילמד מזה דבר שיהי' לו תועלת ממנו בעבודת ה'.

ובכן: הרעישו בכל העיתונים — וגם לי בלבלו את הראש — אודות גביר גדול בארה"ב (שנחשב גביר אפילו לגבי הגבירים של ארה"ב) בשם "יוז", שנפטר לפני ימים אחדים.

שאלתי את היהודי שסיפר לי על כך בהתפעלות גדולה: מה מלהיב אותו — מה יש לו מ-2 המיליארד דולר שהיו לאותו "יוז"?! — כשנפטר גוי בשכונה שלו, שיתכן שהיתה לו פעם הנאה ממנו, אין זה עושה עליו רושם, ואינו מרעיש על זה; ואילו כשנפטר יוז, שלא נהנה ממנו כלל — הולך ומרעיש ורץ ומספר שידעו שפלוגי נפטר!

ואח"כ חשבתי לעצמי: מה יכולים ללמוד מזה, ומהי השייכות

(58) ראה סה"ש תרפ"ז ריש ע' 170. וש"נ. (60) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך. (59) אחרי יח, ה. סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

בהרחבה, וסומך שלהיותו "עם חכם ונבון"¹¹³, ידע כיצד לנצל את האפשרויות שהקב"ה נותן לו יותר ממה שהי' יכול להשיג ע"י כחו ועוצם ידו, כיון שעושה אותו לשליח למלא את שליחותו של הקב"ה בעולם, לזככו שיהי' טוב ונעלה וקדוש יותר, ועד שיהי' דירה לו ית'.

ולכן צריך לנצל את הכסף כדי למלא את השליחות של הקב"ה; ומניין יודעים שהקב"ה עשאו לשליח? — ממעשה בפועל: כשרואה שנכנס לו סכום כסף נוסף, ואילו חבירו — שלכאורה שוה אליו ביחוס ובשכל ובכל הענינים — יש לו פחות כמה דולרים או לירות — הרי זה סימן שהקב"ה נתן לו זכות מיוחדת להיות שליח ליתן צדקה יותר ממה שנותן חבירו. וזוהי העשירות האמיתית שיש לו ואין לחבירו — השליחות של הקב"ה, שנתן מהכסף שלו ("לי הכסף ולי הזהב") כמות גדולה יותר לרשות שלו, כדי שתהי' לו זכות ואפשרות ליתן יותר וכו'.

ואז יקויים בו מ"ש¹¹⁴ "ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידות יהי' לכם", שנוסף על פשטות הענין ("אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹¹⁵) כפי שהי' במצרים, ישנו פירוש הזהר¹¹⁵ ש"פרעה" קאי על הקב"ה ש"מיני אתפריעו כל נהורין" (ששם נמצאים כל הענינים המוארים בכל מיני אור וכו'), ומזה למדים הוראה גם בענינים רוחניים, שכאשר יהודי נותן חומש לצדקה, לעניניו של הקב"ה, אזי יהי' לו ד' פעמים ככה לרשותו, עבור הענינים שלו ושל בני ביתו, כולל ובמיוחד לנצל את הכסף שניתן לו כדי למלא את שליחותו של הקב"ה.

כ. וזוהי כללות ההוראה מהמסופר אודות השימוש בכסף וזהב עבור המשכן, שנבנה במדבר כו' — שאין זה רק סיפור שאירע בשעתו, אלא זוהי הוראה גם לדור זה ומקום זה:

באים יהודים וטוענים שחיים ב"ג'ונגל", "נחש שרף ועקרב", אין עם מי לדבר, כי כל אלו שמסביב "עומדים עלינו לכלותינו"¹¹⁶ (פלוגי התחרט כו', ופלוגי אמר מלכתחילה שעומד עלינו לכלותינו); ובמצב כזה תובעים ממנו לא רק לשמור על יהדותו, אלא לעמוד "ביד רמה"¹¹⁷, בתוקף ובגאון, ולא רק בסתר, בהיותו לעצמו בדירתו, חדר לפנים מחדר, אלא אומרים לו, שבצאתו לרחוב צריך אינו-יהודי להכיר שהולך ילד או ילדה שנתחנכו ע"י בני, "זרע¹¹⁷ ברך ה'!"

(113) ואתחנן ד, ו. (114) ויגש מזו, כד. (115) ח"א רי, א. (116) נוסח הגש"פ (פיסקא "והיא שעמדה"). (117) ישעי' סא, ט.

(113) ואתחנן ד, ו. (114) ויגש מזו, כד. (115) ח"א רי, א.

בודאי יש להשתדל שלבנ"י יהי הרבה כסף, כדי שיוכלו לחיות חיים רחבים כו', וכמודגש בתפלות שמתפללים ע"פ הציווי של אנשי כנסת הגדולה, שמבקשים מהקב"ה שיתן פרנסה לא רק כפי ההכרח, לחם צר ומים לחץ ח"ו, אלא שנוסף על "חסרונן" יהי גם "להחיות בהם נפש כל חי", כפי הבי"ה¹⁰⁷ שתהי' לא רק ההכרחיות, אלא גם מותרות כו'.

וכמדובר כמ"פ שתורה ומצוות הם לטובתו של יהודי לא רק בעולם הבא, אלא גם בעולם הזה; רצונו של הקב"ה שלייהודי יהי טוב בעוה"ז הגשמי, באכילה ושתי' ושינה, נחת מהילדים, דירה טובה ולבושים טובים, עם כל הדברים הטובים.

ועד שמצינו בגמרא במסכת בבא מציעא¹⁰⁸, בנוגע ליהודי עני שצריך להשכיר את עצמו בתור פועל, שאז צריך ליתן לו מזונו — שאם לא התנה מלכתחילה, הנה "אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו, לא יצאת ידי חובתך עמהן, שהן בני אברהם יצחק ויעקב!"

והגע עצמך: בשעה ששלמה הי' קיסר, וישב "על כסא ה'"¹⁰⁹ — הי' בעה"ב על עצמו, והסתפק עם הסעודות שנערכו בעבורו (כמסופר בארוכה בתנ"ך¹¹⁰); ואילו כאשר יהודי צריך לתת מזונות ליהודי נוסף, אם אינו מתנה עמו מראש במה יסתפק, הנה מצד היחוס של כל אחד מישראל, שהוא "בן אברהם יצחק ויעקב", וקיבל את התורה באמירת "נעשה ונשמע"¹¹¹ בהר סיני — אינו יכול לצאת ידי חובתו אפילו אם יתן לו (לא בשבת ויום-טוב, אלא מדובר אודות יום העבודה) סעודת שלמה בשעתו!

וטעם הדבר — כיון שרצונו של הקב"ה שלייהודי יהי טוב בגשמיות; טובת הגוף.

אבל, לשם מה מיועדת הרחבות בחייו של יהודי — לא בכדי שיאכל כמו זולל וסובא רח"ל, אלא באופן שיתבטא אצלו בענינים רוחניים, עניני תורה ומצוותי', עניני טוב וצדקה, בנין בית-כנסת ובית-מדרש וישיבה בהרחבה, ועד"ז בנוגע ל"פרוס לרעב לחמך גו' כי תראה צרום וכיסיתו"¹¹².

על זה מבקש יהודי, והקב"ה ממלא בקשתו ונותן לו פרנסה

לחודש ניסן ו"זמן חרותנו"? — עד שתפסתי שההוראה היא גלוי' ופשוטה ביותר, וביחד עם זה, עמוקה ביותר:

אדם זה שהיו לו 2 מיליארד דולר, הי' יכול לעשות כל מה שלבו חפץ; מלוכות התחשבו בו והתייראו ממנו, והסכימו לכל מה שרצה.

אמנם, איך התנהלו חייו בפועל ממש? — הנה ילד פשוט, עני, הולך לאן שרוצה, אוכל מה שרוצה ועושה מה שרוצה, ואילו הוא, שהיו לו 2 מיליארד דולר — כשרצה לילך לאיזה מקום, הוצרך להתיירא שמא יירו עליו או יחטפו אותו, ולכן כשרצה לנסוע לאיזה מקום הוצרך לשמור זאת בסוד, כדי שלא ידעו היכן הוא נמצא; כשרצה לאכול משהו — התיירא שיערבו סם וירעילו אותו; ובכל מקום שחי לא הי' יכול ליהנות, כיון שהי' נדמה לו שכאן עומד אחד שרוצה חצי ביליון דולר, וכאן עומד אחד שירצה מאה מליון דולר, כך, שאינו יכול לזוז ממקומו א"כ הוא מוקף בכו"כ עבדים, שגם בהם אינו יכול להיות בטוח שלא שיחדו אותם. — בין אם הי' זה פחד מדומה או פחד אמיתי, אבל כך היתה המציאות, שלא הי' יכול לצאת לרחוב, לאכול ולעשות מה שלבו חפץ, כיון שאז היו יודעים היכן הוא נמצא וכו'.

במילים אחרות: ה-2 ביליון דולר לא העניקו לו חירות; הם עשו ממנו עבד באופן הכי קשה!

עבד שנמצא בבית האסורים אינו מתיירא בכל רגע שיירו בו, ולא מתיירא שלאחרי שיסתיים זמן ישיבתו בבית האסורים לא יוכל לעשות מה שלבו חפץ; ואילו הוא הי' "אסיר" לחלוטין, ובמה הי' "אסור" — בדבר שהי' יכול לבנות ממנו כו"כ דברים טובים, ולפועל נשאר הדבר ללא תכלית וללא כוונה. — כנראה שגם בחייו הוא לא הי' בעה"ב עליו, אבל אילו רצה, הי' יכול לפעול משהו.

וכך עברו חייו באופן של העדר החירות, אע"פ שגויים בכלל (ועאכו"כ ממשלה) אינם בגלות, ועאכו"כ אדם שהממשלה התחשבה בו, והי' ביכלתו להורות להם מה לעשות, כי לולי זאת לא יתן כסף וכו', ובפועל — עברו שנות חייו האחרונות מתוך עבדות הכי גדולה.

ועוד ענין עיקרי בזה — שהכסף נשאר בלתי מנוצל:

העובדה שהכסף הי' ברשותו לא הי' במקרה, כדי שהכסף ישכב בבנק ללא תועלת, שהרי "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"¹¹³, כך, שכאשר יש כסף, צריך לנצלו עבור דבר טוב.

(110) מלכים-א ה, ב ואילך.

(111) משפטים כד, ז.

(112) ישעי' נח, ז. וראה תדבא"ר פכ"ז.

(107) לטווא"ח סר"ז.

(108) רפ"ז.

(109) דברי הימים-א כט, כג.

ואילו כאן — ישב פלוני על הכסף, הוא בעצמו לא השתמש בו, וגם לא נתן לאחרים להשתמש בו, ועכשיו נשאר הכסף לשכב, ומחפשים מי יהי הראשון לתפסו, מצד איזו הסברה, טענה ותואנה וכו' וכו'.

יא. וההוראה מזה:

אומרים ליהודי: לגוי יש 2 ביליון דולר, ובשעת מעשה הוא "עבד לעבדים" שאין למטה הימנו; ואילו לך יש אפשרות לנצל את המיליון דולר שניתן לך!

זהו אמנם רק חלק אחד מאלף לגבי ביליון, (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק): במה נחשב ואיזו תפיסת מקום יש למיליון דולר בשעה שמדובר אודות 2 ביליון דולר... אבל אעפ"כ צריך יהודי להיות "מסתפק במועט", להסתפק במיליון דולר, אבל את המיליון דולר עליו לנצל,

— לא להכניס לבנק, ואח"כ לרעוד שמא משהו יתקשר אליו ע"י הטלפון וידרוש ממנו לשלוח לפלוני בן פלוני, ואם לא, אזי יחטפו אותו, ובמילא מתחבא תחת המטה ושוכר שומרים וכו' וכו'. —

עליו לנצל את המיליון דולר לכל הפחות שיש לו, עד כמה שזה סכום קטן, כדי לקרב יותר את העולם למעמד ומצב שיהי דירה לו ית' בתחתונים.

וכאשר יהודי מחליט שבשעה שהקב"ה יתן לו את הכסף אזי יתנהג כן, ו"ה' יראה ללבב"⁶², ורואה שמתכוין לכך באמת — אזי לאחר המיליון דולר הוא מקבל עוד מיליון, וכשרואים שהוא לא מתקלקל לאחר המיליון השני, אזי נותנים לו מיליון שלישי — אם הוא רק שליח טוב, ומנצל את האפשרויות שנתן לו הקב"ה כדי לעשות טובה לשני, ולעשות טובה לעולם בכללות,

ובאמת, את הטובה הגדולה עושה לעצמו, שהרי "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית"⁶³,

והיינו לפי שבזה ממלא שליחות של הקב"ה — כי:

בשעה שאוכל ושותה וישן ומטייל, אזי מקיים הציווי "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"⁶⁴ (אם זוהי כוונתו, ולא באופן שאוכל סתם), אבל זהו

(62) שמואל-א טז, ז. (63) ויק"ר פל"ד, ח. רות רבה פ"ה, ט. (64) ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א שם.

לא בתור "בעליו" של הכסף, אלא בתור שליח של הקב"ה, ש"לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות"¹⁰¹, והרי אין כוונת הקב"ה לכסף וזהב שנמצא ב"רקייע השביעי", אלא "לי הכסף ולי הזהב" שנמצא כאן בעולם בפשטות אצל כל אדם שחי בעולם, שבעה"ב האמיתי על זה הוא — "לי הכסף ולי הזהב נאום הוי' צבאות".

ומה שהכסף נמצא בכיס שלו — הרי זה לפי שהקב"ה בחר בו בתור שליח לילך בשליחותו של הקב"ה ליתן צדקה וגמילות חסדים, ולהשתמש בכסף, "זהב וכסף ונחושת", לבנות "משכן דאיקרי מקדש"¹⁰² להקב"ה; ואז אומר לו הקב"ה, שהזכות שלו היא כאילו הוא ה' בעה"ב האמיתי, בדוגמת הענין ד"חמרא למרי' טיבותא לשקיי"¹⁰³, ויתירה מזה בנדו"ד, כיון שניתנה לו בחירה (כפי שהצמח צדק מאריך בספר המצוות, דרך מצוותיך¹⁰⁴).

יח. ולהעיר, שענין זה שכל יהודי הוא שליח של הקב"ה הוא בנוגע לכל הענינים, הן בנוגע לכספו, הן בנוגע לאכילתו ושתייתו, הן בנוגע להנהגתו, והעיקר — בנוגע לילדיו.

אבות ואמהות — לא בגלל שהוא האבא והיא האמא, הרי הם בעלי-בתים על הילדים לעשות עמהם מה שלבם חפץ; ישנו חוק המדינה, אפילו אצל אינם יהודים, שאין רשות לאב ולאם לעשות דבר שאינו לטובתו של הילד, אלא "לרעתו", דבר שיכול להזיק לילד.

לכאורה יכולים לטעון: היא סבלה צער העיבור וצער הלידה, והוא נתן את הכסף לגדלו ולחנכו במוסדות חינוך וכו', ולכן יש להם בעלות על הילד. אך על זה אומרים: לא! זוהי שליחות של הקב"ה, שנתן לאימונם את הילד והלידה (או ילדים וילדות לשון רבים), ונתן להם את הזכות לגדלם ולחנכם באופן שיזכו בהתבגרותם להיות שלוחיו של הקב"ה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ואז מקבלים ההורים שכר כאילו היו הילדים הרכוש שלהם שיכולים לעשות בו כרצונם, והם בחרו — "ובחרת בחיים"¹⁰⁵ — להעמיד אותם באופן של חיים הראויים לשמם, כמ"ש¹⁰⁶ "ואתם הדבקים בהוי' אלקיכם (שאו) חיים כולכם היום".

יט. ונחזור לענינו — בנוגע להוראה מהשימוש בכסף וזהב עבור המשכן, שבזה יש להוסיף ולהבהיר:

(104) מצות מילה פ"ג (ו, ב).

(105) נצבים ל, יט.

(106) ואתחנן ד, ד.

(101) חגי ב, ח.

(102) עירובין ב, א. וש"נ.

(103) ב"ק צב, ב.

קטן בערך מה שביכלתו ליתן; וטוען שאין מה לחשוך בו, שהרי הוא מתפלל שלש פעמים ביום, ויודע ללמוד, ומחנך את ילדיו כראוי, וא"כ, איך יתכן שיטעה בחשבון.

ועל זה מספרת התורה: ה' תלמיד-חכם גדול יותר ממנו, גביר גדול יותר ממנו, ומיוחס גדול יותר ממנו, עם כל המעלות שהיו לקרחה, ואעפ"כ היתה האפשרות לענין ד"עושר שמור לבעליו לרעתו".

איך יתכן הדבר? — מפורש בפסוק עצמו התירוץ: "לבעליו" — הוא השלה את עצמו שהוא בעה"ב על הכסף, וכיון שכן, הנה חצי שותף הוא היצ"ט, וחצי שותף הוא היצר שמצד השני, כך, שלפעמים מצליח זה ולפעמים מצליח השני.

[וכפי שאמרתי פעם למישהו ששאל: מה יש לי לדבר עמו אודות נסים, בה בשעה שחיים בעולם גשמי, ויש לו בית-מסחר ב"שדרה החמישית", והוא רואה שכשמגיע יום השבת אזי מרויח כמ"פ ככה, וא"כ, מה יש לי לספר לו שכאשר "זכור את יום השבת"⁹⁸ ו"שמור את יום השבת"⁹⁹, אזי יהי' לו שכר גם בעולם הזה; בנוגע לזמן שלאחרי מאה ועשרים שנה, יוכל לעשות תשובה, אבל בינתיים רוצה שיהיו לו כאן חיים טובים! ועל זה אמרתי לו — שכסף מצד עצמו אינו תכלית; תלוי על מה מנצלים אותו. ובכן: נניח שיתנו לו ברירה להרויח אלף דולר, אבל אח"כ ישלחו אותו, רח"ל, לבית רפואה, ויצטרך לשלם לרופאים אלף ואחד דולר, או שיש לו ברירה אחרת, שלכתחילה לא ירויח את האלף דולר, ולא יצטרך לשלם לרופא אלף ואחד דולר, כיון שיהי' בריא לחלוטין!]

כך אומרת תורת אמת — שכסף שמרוויחים מחילול שבת רח"ל, אינו שייך ליהודי; זה לא כסף יהודי, ולכן אינו שייך ליהודי. אלא מאי, הכסף נכנס לחשבוננו בבנק, ונמצא בבעלותו, וביכלתו לכתוב צ"ק על מה שרוצה — הנה על זה היא הדוגמא הנ"ל שתלוי עבור איזה הוצאות ישתמש בכסף זה, וע"פ מ"ש בתורה, הנה כסף אינו יהודי גורר אחריו כסף יהודי¹⁰⁰].

ובכן: עליו לדעת שלא הוא בעה"ב על הכסף; הוא שליח של הקב"ה שבחר בו ונתן לו כך וכך כסף כדי שיזכה לבנות יהדות במקומות שונים ובאופנים שונים, ואז מחשיב את עצמו — כפי שהאמת היא —

(98) יתרו כ, ח.

(99) ואתחנן ה, יב.

(100) ראה גם ב"מ עא, א. שו"ע אדה"ז

י"ד ה' רבית ס"ב.

רק "הכשר", שעי"ז יהי' בריא, כפסק הרמב"ם⁶⁵ ש"היות הגוף בריא ושלם מדרכי ה' הוא", אזי יוכל למלא את רצונו של הקב"ה בעולם עי"ז שילמד תורה ויקיים מצוות, ויאיר את העולם עם צדק ויושר;

אך כאשר בנוסף לזה יש לו הרבה כסף (לכל הפחות הרבה בערך למישהו אחר) — אזי יוכל בנקל יותר להגיע ולמסור שליחותו של הקב"ה בכמה מקומות, כיון שמתחשבים בו, בגלל שיודעים שהן אמת שהוא רחוק מ-2 מיליארד (2 ביליון), אבל אעפ"כ אינו "קבצן"... שהרי יש לו מיליון דולר, ולכן יש לו השפעה גדולה יותר, ואז הרי זה עושר שמביא תועלת לו ולכל הסביבה.

יב. וזוהי ההוראה — שנתקבלה בזמן המתאים, לקראת "זמן חרותנו" — שנוגעת אלינו, הקשורה עם הנקודה האמורה לעיל, שהאפשרות שאדם ירגיש חירות אמיתית (כפי שתורת אמת דורשת) תלוי' לכל לראש בו בעצמו:

עליו להחליט שהוא צריך להיות חפשי, כולל גם חפשי מתאוות שאינם מניחות לאדם לחיות ברוגע, שהרי מטבעה של תאוה שכאשר ממלא אותה אזי חוזר ומתאוה, ואינו נעשה שבע, כמארז"ל⁶⁶ "אבר קטן יש לו לאדם מרעיבו שבע משביעו רעב", ואין לזה סוף, שהרי "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים, מאתיים רוצה ד' מאות"⁶⁷, וכך נעשה משועבד ועבד לתאוותיו.

וכאשר מישהו נעשה עבד לתאוותו, אפילו אם זוהי תאוה שהמציא לעצמו — הנה סוכ"ס הוא מאבד את בעלותו על עצמו; וכדוגמת האמור לעיל, שה-2 ביליון דולר שהי' יכול להיות בעה"ב עליהם ולמשול עמהם בכל הדברים הטובים — נעשו בעה"ב עליו, ולא הניחו לו לחיות חיים פשוטים, ועאכו"כ חיים שהם יותר מחיים פשוטים.

וכמדובר כמ"פ המובא בספרי מוסר⁶⁸, שאין לך עבדות גדולה יותר ממי שנעשה עבד משועבד לתאוה שלו, שזוהי עבדות פנימית שהיא קשה הרבה יותר, וקשה יותר להפטר ממנה, כיון שזהו הרגל שנעשה טבע אצלו⁶⁹.

(65) ה' דעות רפ"ד.

(66) סוכה נב, ב. וש"נ.

(67) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, טו. רמב"ן

ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

(68) ראה מדרש שמואל אבות פ"ו מ"ג

(ד"ה ואמר עוד).

(69) ראה שבילי אמונה נ"ד ש"ב. שו"ת

הרמ"ע מפאנו סל"ו. תניא ספי"ד. פט"ו (כא,

א). פמ"ד (סג, ב).

כאשר העבדות היא רק בחיצוניות, הנה בשעה שמסירים את כתלי "בית האסורים" שלו, אזי הוא בשלימות ובחירות לגמרי; אבל כאשר הוא אסור ב"בית האסורים" פנימי, בתאוות שלו, שאין להם הגבלה, ואינם קשורים עם שכל, כך, שאין זה באופן שהמוח שליט על הלב⁷⁰, אלא הוא ברשות לבוי" — אזי מתבטלת חירותו לגמרי, וכשמעמידים אותו במצב של גאולה, הנה אע"פ שבחיצוניות הוא כאילו חפשי, הרי באמיתותו הוא עבד שהרחמנות עליו גדולה יותר, כיון שנמצא בין אנשים שנשתחררו והם באמת חפשיים, ואילו הוא נמצא בחופש אבל אינו מנצל את החופש, כיון שמצד הרוחניות שלו הוא נמצא ב"בית האסורים", מוגבל ומשועבד בעבדות שאין למטה הימנה.

וענין זה הוא בכחו של כל אחד מישראל, אפילו כשנמצאים בגלות, ואפילו בגלות של חושך כפול ומכופל — שבשעה שמחליט שהוא מתחיל להתכונן ל"זמן חרותנו", לחג הפסח כשר ושמת, אזי עוזר לו הקב"ה שהנסינות והקשיים הולכים ומתמעטים, כך שיוכל להתכונן לחג הפסח כשר ושמת, ולא רק לו ולבני ביתו ומשפחתו, אלא גם לעזור ליהודי נוסף, ע"י "מעוץ חיים" וכיו"ב, וכן ע"י הפצת היהדות, להפיץ את הלכות ודיני הפסח בכל מקום שידו מגעת לכל אלו שעדיין אינם יודעים אותם, שגם הם יתכוננו לחג הפסח באופן כשר, שאז הרי זה גם חג הפסח שמח.

ואז נעשה בן חורין לגמרי ברוחניות כבר בימי הגלות האחרונים, ואח"כ מצטרפת החירות הפרטית שלו, ושל יהודי שני וכו' ועשירי, ושל אלפים ורבבות מבני"י ביחד, ופועלים ש"מיד הן נגאלין"⁴⁹ — החיות של כל עם ישראל מכל הענינים המבלבלים, כך, שיכולים לסיים ברוגע את הרגעים האחרונים בגלות, ולצאת לקבל פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה — ע"פ ההבטחה ש"בניסן עתידין להגאל"³³.

* * *

יג. דובר ריבוי פעמים⁷² בנוגע לכל דבר שנמצא בעולם, שנברא ע"י הקב"ה, שהוא עצם הטוב ומקור הטוב וקדושה, שלא יתכן שיתחיל מענין בלתי-רצוי שכולו רע, אלא בהכרח שיתחיל באופן שקשור ויש בו ניצוץ קדושה, ולאחרי שמשתלשל ונמשך למטה, הנה בשעה שנמצא בידים טובות, הרי זה דבר רוחני טהור וקדוש, אבל כשנופל למטה מטה

(70) זח"ג רכז, סע"א. ועוד.

(71) ב"ר פל"ד, י"ד. וש"נ.

(72) ראה גם תו"מ חע"ה ע' 279. וש"נ.

וכאמור לעיל, רצונו של הקב"ה שייראו שמשתמשים בעושר באופן שכלי וטוב — לא כפי שקורה לפעמים ח"ו שמישהו נכשל ומשתמש בעושר לרעתו, רח"ל, כמ"שי"י "עושר שמור לבעליו לרעתו", כנ"ל שרואים בעיני בשר שישנו אדם שאסף הרבה דולרים, וענין זה קשר ואסר אותו וכיטל ממנו חיים אנושיים, והדולרים נשאר לשכב בבנק ללא שימוש, כך, שלא הי' לו מהם מאומה, כאילו לא היו שייכים אליו כלל; שייכותם היחידה אליו היתה בכך שבגללם לא היתה לו נאמנות לשום אדם, כיון שעל כל צעד ושעל הי' יירא שמא פלוני שם עינו על כספו, ומה הי' אם יגלו שהוא זה שיש לו חשבון בנק פלוני וכו', עם כל הקשיים שהיו לו בחיים כפשוטם.

ומוסיפים לומר לו: אל תחשוב שזהו ענין שקשור עם גלות, ולפנ"ז לא הי' מעולם כזה נסיון, ובמילא הרי זה סימן שאין זה נסיון, וא"כ, איך יכולים לדרוש זאת ממנו? — כיון שאין זה קשור דוקא עם גלות, אלא קשור עם היצה"ר, והא ראי', שהראשון שעליו נאמר "עושר שמור לבעליו לרעתו" — הרי זה קורח⁹², שעליו אומרים ש"פיקח הי'⁹³, כך, שבכל שאר הענינים הי' "א קלוגער איד", וידע ללמוד, והי' יכול להתווכח ולטעון ע"פ שו"ע, והקב"ה נתן לו עושר עצום, בחשבו שמצד פיקחתו ויכלתו ללמוד וכו', ינצל זאת באופן טוב; אבל מצד זה שניתנה לו בחירה — נעשה מזה "עושר שמור לבעליו לרעתו".

והטעם שמספרים לנו זאת — דלכאורה הרי אפילו "בגנות בהמה טמאה" לא רוצים לדבר⁹⁴, ועאכו"כ בנוגע לאדם, ועאכו"כ יהודי, ועאכו"כ מיוחס, ועאכו"כ ע"פ המבואר בקבלה⁹⁵ שנשמתו היתה ונשארה בדרגא נעלית ביותר, והראי', ש"בני קרח לא מתו"⁹⁶, ומזה יצאו כמה מזמורים בתהלים⁹⁷ שמזכירים שהם קשורים עם קרח — הרי זה כדי שנדע גודל הנסיון שיש בזה:

יכול משהו לחשוב, שהוא אדם פיקח, ולמד תורה, ויתכן שלומד גם עתה, ואעפ"כ נראה לו שעליו לנצל את הכסף עבור צרכיו האישיים, ואת שאר הכסף להשאיר מונח בבנק, וליתן לצדקה רק חלק קטן, עכ"פ

אוה"ת ר"פ קרח. ביאור"ז להצ"צ תזריע ע' שמ ואילך. יהל אור ע' שלה. לקו"ש ח"י"ח ע' 187. וש"נ.

(96) פינחס כו, יא.

(97) מזמור מב ואילך. עג ואילך.

(91) קהלת ה, יב.

(92) פסחים קיט, א. וש"נ.

(93) פרש"י קרח טז, ז.

(94) ב"ב קכג, א. וראה פסחים ג, א.

(95) ראה שער הגלגלים הקדמה לגילה.

ועוד. וראה גם לקו"ת קרח נד, סע"א ואילך.

"ראש העיר", אלא אומרים שהוא "רץ"! הוא רץ להיות "קאָנסילמאַן", הוא רץ להיות "פרעזידענט", או שהוא רץ להיות "מנקה ארובות"... אבל הכל בלשון ריצה.

ולכאורה: למה צריך לרוץ? — הוא יכול ללכת, שהרי יש לו עוד כמה חדשים עד לזמן שיבחרו אותו?

אך זהו סדר המדינה — שכאשר רוצים דבר באמת, אזי לא נשארים לעמוד במקום, ואפילו לא הולכים, אלא רצים ללא הרף, מיד כשנודע שאולי יש תקוה, לפי הדמיון שלו, שיבחרו אותו להיות "מנקה ארובות", או "קאָנסילמאַן", ועד ל"פרעזידענט" וכו'.

והסיבה שכך הוא בעניני העולם, היא, כאמור לעיל, שכל דבר יש לו שורש בתורה — שזהו ציווי התורה "מעלין בקודש".

וזהו הטעם האמיתי (בין אם הוא יודע או לא יודע) שהוא להוט להשיג את המיליון דולר השני, אף שיש לו כבר מיליון אחד — כיון שרוצה שתהי' לו אפשרות להעלות בקודש וליתן יותר צדקה, לעזור יותר למוסדות חינוך על טהרת הקודש, ולעזור יותר בכל הענינים הקשורים עם רוחניות וקדושה.

יז. אמנם, כיון שניתנה לאדם בחירה — הנה בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שאז הי' אלקות בגלוי, הי' הנסיון קטן יותר, אבל בשעה שנמצאים בגלות, נעשה הנסיון קשה יותר:

היצה"ר בא ומתחיל לטעון: הכסף שהרווחת — הרי זה מצד חכמתך, מצד כחך ועוצם ירך, וא"כ, מה לך ללכת ולחפש "בטלן", שאינו יכול להרוויח דולר, ולתת לו את הדולר שהתייגעת עליו בתור מצות צדקה — זהו היפך השכל! שהוא יתייגע וירוויח בעצמו!

אלא מאי, הוא יושב ולומד תורה, ולומד תורה עם ילדים קטנים, החל מאל"ף-ב"ת, ואח"כ לומד עמהם תורת ה', חומש, תושב"כ ותושבע"פ, והרי גדלה מעלת "הבל תינוקות של בית רבן" שעליו מתקיים כל העולם⁹⁰ שבו הרויח את המיליון דולר שלו — על זה אומר, שזהו ענין שנכתב בגמרא, ואינו יכול להשתמש בו בעולם המסחר (ב"וואָל סטריט").

ועל זה אומרים לו: שם — הוא ענין של דמיון, ואילו כאן — הוא ענין של תורת אמת, והיא תורת חיים, הוראה בחיים.

ועד שמגיע לדרגא היותר תחתונה, יכולים לנצל אותו לענין הפכי, בלתי-רצוי.

וכן הוא בנוגע לכסף (כמדובר לעיל שיכולים להשתמש בו באופן בלתי רצוי) — שהתחלה בזה היא בקדושה, כידוע לשון המדרש⁷³ "לא הי' העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא, בשביל המשכן ובשביל ביהמ"ק":

בשביל העולם — אין צורך בזהב; כדי שהעולם יתקיים בתור "עולם" — עולם חילוני, עולם חיצוני — די בכך שיהיו הדברים הנצרכים, אפילו גם "כסף", אבל אין הכרח שיהי' גם "זהב", הן כפשוטו, והן הענינים שתוכנם כמעלת הזהב על הכסף, שנקראים בלשון בשפת המדינה: "לאָקזשורי"⁷⁴; בעולם כפי שנברא ע"י הקב"ה שיוכל להתנהג באופן טוב, בסדר וביושר — אין צורך ב"לאָקזשורי", ואדרבה: ע"י ניתוסף ניסיון.

ולמה נברא בעולם זהב (זהב כפשוטו, ומזה מובן גם בנוגע לענינים שלכאורה הם מותרות)? — הרי זה בשביל המשכן וביהמ"ק.

יד. וזהו גם הטעם לכך שבשעה שבנ"י היו בגלות מצרים נצטוו "וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב"⁷⁵:

לכאורה אינו מובן⁷⁶: כיון שידעו שהולכים למדבר, שבו יהיו במשך ארבעים שנה — לשם מה הוצרכו את הכסף והזהב?!

הקב"ה ידע שבהיותם במדבר יתן להם מן לאכול, ומים לשתות מבארה של מרים, וענני הכבוד שיגהצו את בגדיהם, ואעפ"כ אמר, שלא יוציא אותם ממצרים עד שיקחו עמהם "רכוש גדול"⁷⁷, וזאת למרות שבנ"י טענו שהם מוותרים על הרכוש גדול, ובלבד שיצאו כבר ממצרים — "שלא יאמר אותו צדיק, ועבדום וענו אותם, קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, לא קיים בהם"⁷⁸. וכיון שכל הטענה היא ש"שלא יאמר .. לא קיים בהם", נשאלת השאלה⁷⁹: מדוע באמת הבטיח הקב"ה ה"רכוש גדול", ולא הסתפק בכך ש"אחרי כן יצאו"?!

והתירוץ לזה:

לאחרי שבנ"י הראו שמבלי הבט על כך שהיו בארץ מצרים במשך

(73) שם פט"ז, ב. וש"נ.

(77) לך לך טו, יד.

(74) = לוקוסוס; מותרות.

(78) ברכות ט, סע"א ואילך. הובא

(75) בא יא, ב.

בפרש"י בא שם.

(76) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 79.

(79) ראה גם לקו"ש שם ע' 10 ואילך.

(90) שבת קיט, ב.

ארבע דורות ללא הפסק, נשארו לעמוד ביהדותם, ולא נכנעו למרותם של כל מיני הע"ז שהיו במצרים, "ערות הארץ"⁸⁰, ובלשון המדרש⁸¹: שלא שינו את שמם ולבושם וכו' (כל ד' הענינים שנימנו שם) — רצה הקב"ה שיצאו משם "ברכוש גדול", ויראו שמנצלים את ה"זהב וכסף ונחושת" כדי לבנות משכן באמצע המדבר!

את המשכן לא בנו בארץ ישראל; בארץ ישראל הי' השלב השני — שלאחרי המשכן בנו שם בית המקדש, אבל התחלת בנין דירה לו ית' ע"י המשכן, היתה במדבר — שזהו מקום שיש בו רק "נחש שרף ועקב וצמאון אשר אין מים"⁸², ולשם הביא הקב"ה עם שהוציא אותם מעבדות, ונתן עמהם ארזים שהביא יעקב עמו לארץ מצרים, בידעו שאח"כ יצטרכו לבנות משכן במדבר (כמובא בפירושו רש"י⁸³), וצוה עליהם לקחת עמהם "כלי כסף וכלי זהב", "זהב וכסף ונחושת", וכל הפרטים שנימנו בכתוב⁸⁴, וכל זה — כדי להראות שבאמצע המדבר של "נחש שרף ועקרב" בונים בני" דירה להקב"ה שבו יהי' "ושכנתי בתוכם"⁸⁵.

טו. והענין בזה:

כיון שהוצרכו לבנות משכן לו ית', שזהו מקום שעליו אומר הקב"ה "ושכנתי בתוכם" — הנה אם המשכן יהי' כמו העולם, הרי זה מורה שהאדם אינו יודע ומכיר שיש איזה חילוק ביניהם.

וע"ד שיש חילוק בין הדירה שבה דר האדם עצמו לדיר ורפת שבהם נמצאים להבדיל, הבהמות שלו, שנהוג אמנם לחמם את הרפת, וליתן בה מאכל ומשקה עבור הבהמות, אבל לא מעטרים את הרפת עם תכשיטים ודברים מיוחדים כדי שתהי' יפה וכו', משא"כ דירת בני אדם יש צורך שתהי' "דירה נאה" שמרחיבה דעתו של אדם (כדברי הגמרא במסכת ברכות⁸⁶).

ומזה צריך להביין, שבשעה שהולך לבנות משכן ומקדש, או משכן ו"מקדש מעט"⁸⁷, בית-כנסת ובית-מדרש, ישיבה וכיו"ב, לא די שיהיו כמו הדירה שלו, שאז הרי זה מורה שהוא לא מכיר את החשיבות שלהם עבורו; לא מדובר עבור אחרים, אלא עבורו בעצמו ועבור ילדיו.

(80) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד. וראה גם מכתב ר"ח ניסן שנה זו (אג"ק חל"א ע' קט) בהערה. וש"נ.
(81) ראה מדרש לקח טוב וראו ו, ו. במדבר פ"כ, כב. וראה גם תו"מ חע"ט ריש ע' 326. וש"נ.

(82) עקב ח, טו.

(83) תרומה כה, ה. כו, טו.

(84) שם כה, ג ואילך.

(85) שם, ח.

(86) נו, ב.

(87) יחזקאל יא, טו. וראה מגילה כט, א.

הוא צריך להרגיש — ובאופן שיתבטא במעשה באופן הנהגתו — שבשביל בית-כנסת ובית-מדרש, "מקדש מעט", הנה מצד קדושתו ברוחניות, צריך לחפש עבורו "זהב", אע"פ שבביתו מסתפק בכסף או נחושת.

ואז יש לו הזדמנות לבטא בחייו היום-יומיים (אפילו בעת השינה), עד ש"ראו כל עמי הארץ", שאצלו העיקר רוחניות וקדושה, והא ראי', שבשביל זה משתמש בזהב, ואילו בביתו מסתפק בכסף ונחושת וכיו"ב; זוהי אמנם דירת בני-אדם, להבדיל ממקום שבו נמצאים בעלי-חיים, אבל אין זה מגיע לקדושה של בית-כנסת ובית-מדרש, שגם הם נעשו עבור בני-אדם, שבשעה שבאים לשם, אזי נקל יותר להתעלות מחיי היום-יום ולהיות טובים ורוחניים וקדושים יותר.

וכדי שאדם יוכל להראות שהוא בעצמו הכיר בכך — נותנים לו זהב, ויש לו ברירה ובחירה חפשית, וסומכים עליו שינצל את השכל ויבין ש"זהב" ניתן עבור ביהמ"ק.

טז. ומזה מובן, שכאשר מדובר אודות ענין של יהדות, אין ליהודי להסתפק במעמד ומצב שבו נמצא, אלא נדרש מכל אחד מישראל הענין ד"מעלין בקודש"⁸⁸, שפירושו, לא שממשיך באותו אופן כפי שהי' עד אז, אלא שאפילו "בקודש", שנמצא במצב טוב וקדוש, כך, שיכול לחשוב שדי בכך שיעמוד במצב זה היום, מחר ומחרתיים — אומרת לו תורה, שהיא "תורת חיים", הוראה בחיי היום-יום, שבכל עניני טוב וקדושה עליו להעלות בעילוי אחר עילוי; ובשביל זה נותנים לו יותר כסף ויותר אפשרויות שיוכל לפעול על סביבתו.

ובענין זה יש ללמוד ממנהג המדינה [כנהוג במדינה זו לקשר כל דבר — ע"י בדיחה (בלשון העולם: "א דושאָק") — עם מנהגי המדינה] — שלא שמים לב לכך שהענין של "מעלין בקודש" חדר גם ללשון המדינה:

ובהקדמה — שהשנה היא שנת בחירות, שנה שבה בוחרים כל מיני המשרות והשררות וכו', וישנם אלו שאינם עומדים במקומם, אלא "רצים" להבחר — שזהו הלשון הרגיל שאומרים על מישהו שרוצה שיבחרו בו ל"ראש העיר", ל"קאָונסילמאַן"⁸⁹ וכו'; לא אומרים שהוא "עומד" להיות "ראש העיר", ואפילו לא אומרים שהוא "הולך" להיות

(89) = חבר במועצת העיר.

(88) ברכות כח, א. וש"נ.